

Vervolg financiële impact op VTH

Even voorstellen

PEOPLE MAKE
SENZE®

Jaco van Giezen
Senior adviseur

Guus Leeuw
Senior adviseur

Doel van vandaag

Wat is het vervolg op het onderzoek alternatieve financiering VTH taken? Een aantal gemeenten zijn hier verder mee gegaan en zijn bezig met het onderzoeken hoe zij hun werkzaamheden in de toekomst met alternatieve financiering kunnen op een kwalitatieve wijze kunnen blijven uitvoeren. Tevens wordt er gekeken naar de huidige verschillen in leges na de invoering van de Omgevingswet.

Oplossingsrichtingen

Onderzoeksrapport: Alternatieve financiering VTH taken (2024)

7 oplossingsrichtingen opgesteld:

1. Omgevingsbijdrage bij aanvraag
2. Omgevingsbijdrage via onroerende zaak belasting (OZB)
3. Overeenkomst op urenbasis ('Uurtje-factuurtje')
4. Verbreding legesplichtige activiteiten
5. Verhoging tarief bij achteraf ingediende aanvragen
6. Afschaffen legesstelsel
7. Instellen standaardtarief

Alternatieve financieringsstrategieën

8 oplossingsrichtingen Senze 2025

1. Afschaffen legesstelsel
2. Afschaffen welstand
3. Meer vergunningsvrij maken
4. Stelsel van gekwalificeerde architecten
5. Invoeren standaardaanvragen met standaardtarieven
6. Automatisering & digitalisering
7. Invoeren gedifferentieerde leges op basis van kwaliteit
8. Verbreding legesplichtige activiteiten

1. (Gedeeltelijk) afschaffen of aanpassen legesstelsel

Toelichting:

In deze oplossingsrichting wordt onderzocht of de financiering van VTH-taken kan verschuiven van individuele betaling via leges naar collectieve bekostiging via de OZB.

Voordelen:

- ✓ Eenvoudige administratie
- ✓ Geen bezwaarprocedures meer over tarieven
- ✓ Deze maatregel verlicht de directe lasten voor aanvragers en benadrukt het publieke belang van VTH

Nadelen:

- ✗ Volledige afhankelijkheid begroting
- ✗ Geen directe prikkelwerking
- ✗ Volledige afschaffing zorgt voor grote daling aan inkomsten

Kwantificering

Scenario's:

1. **Volledig behoud van het bestaande legesstelsel.**
Aanvragers blijven betalen en de inkomsten blijven gekoppeld aan het aantal en type aanvragen.
2. **Afschaffing leges bouwactiviteiten tot x bedrag.**
Kleinschalige initiatieven worden hiermee financieel ontzien. Grotere projecten blijven onder het legesstelsel vallen. compensatie via een beperkte verhoging van de OZB.
3. **Volledige afschaffing van het legesstelsel.** Alle kosten voor vergunningverlening, toezicht en handhaving worden dan bekostigd uit de OZB.

Hoe te berekenen:

- Totale legesopbrengst: bijv. €2.000.000 per jaar
- Vervalt bij gekozen scenario: bijv. 60% = €1.200.000
- OZB-opbrengst nu: €10.000.000
- Benodigde verhoging: $\text{€1.200.000} / \text{€10.000.000} = 12\%$ OZB-verhoging
- Effect voor woning van €300.000 (bij 0,1% tarief):
van €300 → €336 per jaar

2. Afschaffen welstand

Toelichting:

Binnen deze variant wordt het welstandskader volledig afgeschaft. De gemeente voert geen welstandsbeleid meer en er geldt geen toetsingskader voor de uiterlijke verschijningsvorm van bouwwerken. De gemeente beperkt zich tot de toets op technische en juridische vereisten.

Voordeel:

✓ Verlaagt de kosten en doorlooptijd van vergunningprocedures, doordat gemeenten minder tijd en middelen hoeven te besteden aan (esthetische) beoordelingen van bouwprojecten.

Nadeel:

✗ Het risico op verlies van controle en mogelijke afname van de kwaliteit van de gebouwde omgeving.

Kwantificering

Scenario's:

- Optie 1: Welstand geldt alleen nog voor bouwplannen met grote zichtbaarheid of ruimtelijke impact. Reguliere en kleine aanvragen worden niet meer getoetst.
- Optie 2: Welstand blijft van kracht in specifieke gebieden, zoals historische kernen of beschermde stadsgezichten. In andere delen van de gemeente vervalt de toets.
- Optie 3: Welstand wordt volledig afgeschaft. Er vindt nergens meer een toetsing op esthetiek of uiterlijke verschijningsvorm plaats.

Hoe te berekenen:

- Besparing berekend op basis van ureninzet, kosten voor externe adviezen, etc. Hoe minder aanvragen onder welstand vallen, hoe groter de structurele besparing.
- Indicatie: bij volledige afschaffing loopt de besparing op tot ruim € 4 miljoen per jaar.

3. Meer vergunningsvrij maken

Toelichting:

Meer bouwactiviteiten gaan onder de algemene regels vallen, waardoor geen vergunning meer nodig is. Minder aanvragen hoeven hierdoor individueel getoetst te worden.

Sluit aan bij de ontwikkeling van de Omgevingswet om meer vergunningsvrij te maken.

Voordelen:

- ✓ Besparing tijd en kosten voor het behandelen van aanvragen
- ✓ Efficiëntere inzet van capaciteit binnen VTH

Nadeel:

- ✗ Risico op minder grip op de bouwactiviteiten
- ✗ Hogere ureninzet handhaving

Kwantificering

Scenario's:

1. Beperkte verruiming van vergunning
2. Ruimere vrijstelling
3. Vergaande verruiming

Hoe te berekenen:

- Berekenen van de vermeden kosten op basis van minder behandelinzet. Inschatten van het legesverlies op basis van het aantal aanvragen dat vergunningvrij wordt, en de gemiddelde opbrengst per aanvraag.
- Indicatief: besparingen kunnen oplopen tot ca. € 1 miljoen, legesverlies tot ca. € 800.000 per jaar.

4. Stelsel van gekwalificeerde architecten

Toelichting:

Systeem waarbij gecertificeerde architecten verantwoordelijk worden gemaakt voor het naleven van bouwvoorschriften, waardoor bepaalde bouwprojecten zonder traditionele vergunningsprocedure kunnen worden uitgevoerd.

In lijn met de Wkb: meer verantwoordelijkheid en onafhankelijkheid voor architecten.

Voordeel:

✓ Zorgt voor kostenbesparing voor de gemeente, omdat architecten een deel van de taken overnemen

Nadelen:

✗ Minder grip op het naleven van de regels
✗ Kosten initiatiefnemer blijven of nemen wellicht zelfs toe

Kwantificering

Scenario's:

- **Optie 1 – Vrijwillige toepassing**
Initiatiefnemers kunnen ervoor kiezen een gekwalificeerde architect in te schakelen.
- **Optie 2 – Verplichting voor specifieke categorieën**
Voor aangewezen categorieën – zoals eenvoudige verbouwingen of seriematige woningen – is een gekwalificeerde architect verplicht.
- **Optie 3 – Brede invoering als standaard**
Voor vrijwel alle reguliere aanvragen geldt dat de beoordeling wordt overgenomen door gecertificeerde ontwerpers.

Hoe te berekenen:

- Inschatten hoeveel aanvragen onder het stelsel vallen.
Bepalen van de vermeden inzet en het legesverlies.
- Richtlijn: ca. 90% van de uren vervalst, 10% blijft nodig voor toezicht en steekproeven.
- Netto effect = besparing op inzet min gemiste leges.

5. Invoeren standaardaanvragen met standaardtarieven

Toelichting:

Veelvoorkomende bouwactiviteiten, bijv. dakkapellen en kleine verbouwingen, worden via een gestandaardiseerde aanvraagprocedure met vaste tarieven afgehandeld.

Voordelen:

- ✓ Duidelijkheid en voorspelbaarheid (voor zowel aanvrager als gemeente)
- ✓ Lagere administratieve lasten

Nadeel:

- ✗ in gestandaardiseerde aanvragen is er minder ruimte voor innovatieve projecten

Kwantificering

Scenario's:

1. Beperkte toepassing op een kleine groep standaardaanvragen. Wordt vooral ingezet om ervaring op te doen met het proces.
2. Toepassing op een bredere groep veelvoorkomende aanvragen met uniform karakter. Geschikt voor verdere uitrol binnen bekende casussen.
3. Uitbreiding naar een grotere groep aanvragen, gericht op schaalvoordeel en digitalisering. Vraagt meer standaardisatie en goede procesborging.

Hoe te berekenen:

- Inschatten van het aandeel aanvragen dat via standaardtypes kan worden afgehandeld (bijv. 10–15%).
Inschatten van de tijdswinst per aanvraag (gemiddeld tweederde minder inzet).
Inschatten van het effect van aangepaste tarieven: lagere leges voor standaardaanvragen, hogere opbrengst bij maatwerk.

6. Automatisering & digitalisering

Toelichting:

Het inzetten van technologische toepassingen, zoals AI en chatbots, om VTH-taken efficiënter uit te voeren.

Voordeel:

✓ Dit zorgt voor mogelijke kostenbesparing doordat de efficiëntie toeneemt

Nadeel:

✗ Wel vraagt het om een startinvestering om AI-tools productief te kunnen gebruiken

Kwantificering

Scenario's:

1. **Basisautomatisering** (laag ambitieniveau) = Inzetten op digitalisering van eenvoudige, repetitieve taken.
2. **Slimme ondersteuning** (middel ambitieniveau) = AI wordt ingezet voor ondersteuning bij besluitvorming, voorspellende analyses en advies bij vergunningen.
3. **Volledige procesdigitalisering** (hoog ambitieniveau) = End-to-end digitalisering van VTH-processen.

Hoe te berekenen:

- Inschatten van reductie in inzet op uren (bijv. 7,5%–50%). Aftrekken van jaarlijkse kosten voor implementatie, onderhoud en licenties. Eerste investeringen worden als eenmalig beschouwd.
- Netto besparing ontstaat uit minder inzet op toetsing en verwerking, structureel voordeel afhankelijk van de mate van digitalisering en automatisering.

7. Invoeren gedifferentieerde leges op basis van kwaliteit

Toelichting:

Aanvragers worden via financiële prikkels aangemoedigd om hun aanvragen direct volledig en correct in te dienen. Dit kan op twee manieren:

1. **Negatieve prikkel** = Hogere leges te rekenen bij onvolledige aanvragen of herhaalde indiening.
2. **Positieve prikkel** = Korting geven op volledige en correcte aanvragen.

Voordeel:

✓ Op de lange termijn stimuleert dit volledige aanvragen, waardoor de uitvoeringskosten bij aanvragen lager worden.

Kwantificering

Scenario's:

1. **Beperkte prikkel:** Kleine tariefsverhoging bij een tweede herstelronde.
2. **Gemiddelde prikkel:** Correctie bij onvolledige aanvragen met een korting bij volledige indiening.
3. **Hoge prikkel:** Hogere tarieven bij onvolledigheid en substantiële kortingen bij volledige indiening vormen de kern.

Hoe te berekenen:

- Inschatten van de reductie in herstelinzet (bijv. 5–25%). Meenemen van opslag bij onvolledige aanvragen en korting bij volledige indiening.
- Balans opmaken tussen lagere werkdruk en veranderende legesopbrengsten.

8. Verbreding legesplichtige activiteiten

Toelichting:

Het onderbrengen van meer VTH-gerelateerde werkzaamheden onder het legesstelsel, om zo extra inkomsten te genereren en de kosten van de uitvoering beter te dekken. Dit kan op twee verschillende manieren:

1. Heffen van leges bij meldingen
2. Verhogen van leges bij achteraf ingediende aanvragen

Voordelen:

- ✓ Meer kostendekkende uitvoering
- ✓ Prikkel tot naleving en volledigheid
- ✓ Gedeeltelijk eenvoudig in te voeren

Nadelen:

- ✗ Juridische grenzen (bezwaar/handhaving)
- ✗ Drempelwerking voor burgers

Kwantificering

Scenario's:

1. **Beperking legesplicht tot meldingen met relatief hoge impact of complexiteit**, zoals zware sloopmeldingen of Wkb-meldingen bij grotere projecten.
2. **Dienstverlenend tarief voor alle meldingen**. Dit is een gematigd bedrag dat niet volledig kostendekkend is, maar wel bijdraagt aan kostenbewustzijn en gedeeltelijke dekking van gemeentelijke inzet.
3. **Kostendekkend tarief voor alle meldingen, met differentiatie naar type melding**. De tarieven sluiten aan bij de feitelijke inzet en zijn afgestemd op de verschillende meldingssoorten.

Hoe te berekenen:

- Inschatten van het aantal meldingen per jaar en de inzet per melding. Bepalen welk deel onder tarief valt (alle meldingen of alleen complexe). Vermenigvuldigen met het bijbehorende tarief per melding. Aftrekken van extra inzet (ca. 10%) en uitvoeringslast (zoals facturatie).

Conclusie alternatieve financieringsstrategieën

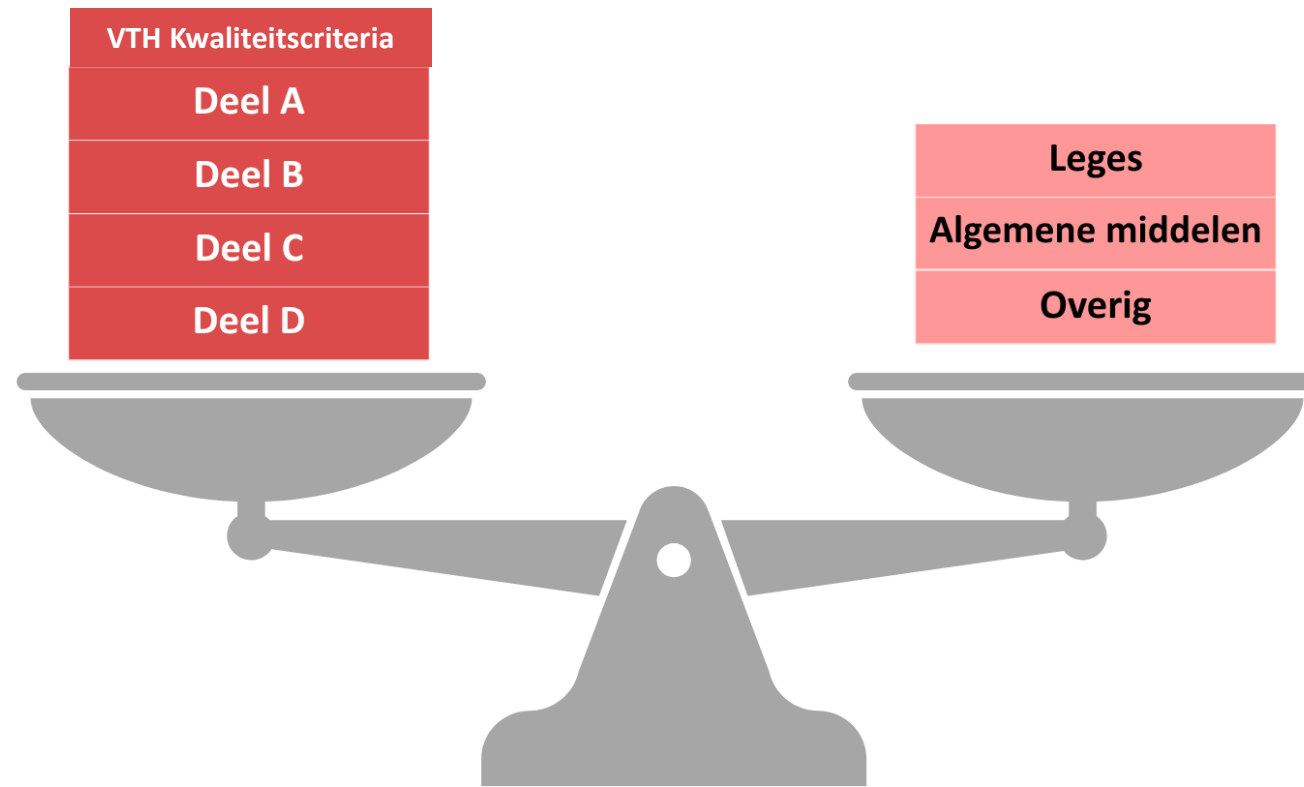
5 strategieën die echt kansrijk zijn

1. Afschaffen legesstelsel
2. Afschaffen welstand
3. Meer vergunningsvrij maken
4. Stelsel van gekwalificeerde architecten
5. Invoeren standaardaanvragen met standaardtarieven
6. Automatisering & digitalisering
7. Stimuleren van betere aanvragen
8. Verbreding legesplichtige activiteiten

Aanbeveling

Neem de kwaliteitscriteria op als minimale standaardkostenpost in uw begroting en bepaal vervolgens welke financieringsmogelijkheden hierbij passen.

Maar..

PEOPLE MAKE
SENZE®

Gemeenten kunnen dit niet alleen oplossen.
Maak gebruik van dit gremium om samen
met de VNG en de ministeries een nieuwe
koers uit te zetten.

Bedankt voor jullie aandacht!

PEOPLE MAKE
SENZE®

jvangiezen@senze.nl
06-13069558

gleeuw@senze.nl
06-55082427